

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ DIVIZE PŘI PŘEKONÁVÁNÍ HORSKÝCH A LESNÍCH MASÍVŮ

Způsoby bojové činnosti do značné míry závisí na geografických podmínkách, ve kterých bojová činnost probíhá. Tvary terénu, jeho členitost, pokrytost, hustota komunikací, četnost a charakter vodních a jiných přírodních překážek, spolu s povětrnostními podmínkami mohou plnění bojových úkolů kladně, nebo nepříznivě ovlivňovat.

Zájmový prostor možné bojové činnosti ČSLA zahrnuje dva důležité operační směry západního válčiště, a to pražsko-sárský a přialpský operační směr. Z hlediska geografických podmínek na obou těchto směrech převažuje podle nadmořské výšky horský terén (zejména nízké a střední hory). Podle skutečného převýšení vrchoviny a hornatiny a podle pokrytosti terénu jde o polo-zakrytý až zakrytý terén, na němž lesní porost dosahuje pokrytí až 70 % plochy horského terénu, mimo horský terén 30 i více procent plochy.

Horský a zalesněný terén má řadu zvláštností, které podstatně ovlivňují bojovou činnost vojsk. Jsou to zejména:

- velká členitost, lesní pokrytost terénu a množství těžko překonatelných překážek,
- četné dominující výšiny, které umožňují výhodné vedení paleb a pozorování,
- omezený počet cest a ztížené možnosti přesunu po nich, počet možných objížděk a četnost zatrasených úseků,
- zvýšený výskyt kamenité skalnaté půdy a mokřin,

— možné sesouvání skal, vznik lesních závalů, zejména při použití jader-
ných zbraní a při větrných bouřích, omezujících průchodnost terénu.

Kromě toho bojovou činnost vojsk v horách ovlivňuje svérázné podnebí,
náhlé změny počasí a ve vysokých horách i řidší vzduch.

Značnou překážkou pro činnost vojsk v horách jsou řeky s rychlým průto-
kem vody, s náhlými změnami výšky vodní hladiny, nerovným, kamenitým
dnem, s vysokými a strmými břehy.

Nejvhodnější směry pro bojovou činnost jsou údolí, která vedou mezi hor-
skými hřbety, tvoří sedla nebo průsmyky umožňující proniknutí bojových se-
stav. Úzká a hluboká údolí mohou být však v období dešťů a tání sněhu ne-
bezpečná pro rozmístění a činnost vojsk.

Cesty v horách vedou obvykle dolinami, soutěskami a po svazích. Mají
ostré zatáčky, strmá stoupání a klesání, což omezuje jejich sjízdnost. Zničení
mostů a jiných staveb na cestách může na dlouhou dobu znemožnit přesuny
vojsk.

V zimě značně ztěžují přesuny vojsk sněhové závěje. Mnohé horské prosto-
ry nemají silnice vůbec a přesun v nich je omezený (jen po stezkách nebo
možný jen po značných úpravách).

Horský a zalesněný terén vnucuje vojskům bojovou činnost na nepřístup-
nějších, často izolovaných směrech. Značně ztěžuje manévry vojsk, součinnost
a velení vojskům během boje. Úspěchu v boji se často dosahuje rozhodnou a
iniciativní činností malých jednotek, dovedným využíváním zvláštností hor-
ského a zalesněného terénu, zejména k překvapivé činnosti.

Uvedené charakteristické znaky horského a zalesněného terénu a způsoby
vedení bojové činnosti ovlivňují organizaci a způsoby plnění úkolů ženijního
zabezpečení boje. K zajištění splnění stanovených úkolů se vševojskovým jed-
notkám přiděluje ženijní síly a prostředky do celé hloubky plnění bojového
úkolů. Tento požadavek vyplývá zejména z hlediska silně omezené možnosti
manévru těmito silami a prostředky v horském a zalesněném terénu. Přiděle-
né ženijní jednotky působí především v bojových sestavách jednotek prvního
sledu.

Obranu v zalesněném a horském terénu organizuje nepřítel zpravidla na ši-
roké frontě s přehrazením cest, lesních a horských průseků a průsmyků. V sy-
stému jeho obrany plánuje rozsáhlé použití výbušných i nevýbušných záta-
rasů k přehrazení zejména tankových směrů do celé hloubky vlastní obrany.

Cílem ženijního zabezpečení k překonávání horských a zalesněných masívů
je zejména maximálně omezit nepříznivý vliv zalesněného a horského terénu
na použití bojové techniky, a tak vytvářet optimální podmínky pro udržení vy-
sokého tempa postupu.

Vzrůstá význam vycvičenosti vševojskových jednotek k plnění úkolů ženijní-
ho zabezpečení a součinnosti s přidělenými ženijními jednotkami. K jejich
hlavním **úkolům** patří:

- zřizování průchodů v zátarasech a překážkách,
- budování ochranných staveb,
- překonávání přirozených překážek včetně vodních toků,

- překonávání vzniklých závalů, nálevek,
- úprava cest a objížděk.

Významná úloha připadá zejména vycvičenosti v práci s ženijní municí, ženijní technikou k zemním pracím a s návěsnými zařízeními.

Při vedení **ženijního průzkumu** se hlavní pozornost zaměřuje na získání údajů o průchodnosti terénu, o vhodných směrech pro úpravu pomocných cest s nejmenším objemem prací, k zjištění možných objížděk zničených úseků cest, lesních závalů, zátarasů všeho druhu, míst pro zřízení přepravišť přes vodní překážky a prostorů vhodných k využití pro ochranu živé síly a techniky. Ženijní průzkum vedou především vševojskové průzkumné orgány, do jejichž sestavy se mohou začlenit i ženisté. Na důležité směry a do důležitých prostorů mohou být vyslány i samostatné ženijní průzkumné hlídky. Efektivním způsobem vedení průzkumu v horských a lesních masívech je použití vrtulníků, a to zejména ke zjišťování vhodných směrů postupu, charakteru a rozsahu překážek na nich.

Překonávání zátarasů a rozrušených prostorů je mnohem složitějším a pracnějším úkolem než v obvyklých podmínkách. Nepřítel může s výhodou využít charakteru horských a lesních masívů ke zřízení rozsáhlých systémů výbušných i nevýbušných zátarasů, zejména lesními závaly, stromovými záseky, využitím úseků cest vedoucích průsmyky, soutěskami a míst vhodných k překonání vodních toků. Navíc může postup vojsk znemožnit dalšími prostředky ničení, zejména jadernými minami a všemi druhy prostředků pro minování na dálku.

Zátarasové nepřítel se podle možností obchází nebo se v nich zřizují průchody.

K tomu se začleňují do sestavy rot prvního sledu tanky s návěsným zařízením, ale i ženijní jednotky vybavené trhavinami, motorovými řetězovými pilami a dalšími prostředky. Množství průchodů závisí na kapacitě jednotlivých směrů postupu a na hustotě zatarasování nepřítel. Vytvářejí se zpravidla 1 až 2 průchody na každou rotu prvního sledu. K této činnosti jsou vytvářeny odtarasovací skupiny.

Odtarasovací skupinu motostřeleckého (tankového) praporu bude zpravidla tvořit ženijní družstvo s potřebnou technikou a materiálem. Do odtarasovací skupiny může být podle situace určena až motostřelecká četa. Při přesunu a v průběhu útoku upravuje na nejvýhodnější směr za jednou z rot prvního sledu praporek cestu s maximálním využitím současně sítě cest. V prostorech s nedostatkem cest ji zpravidla vytyčí a upraví přímo v terénu.

Podle situace plní většinou tyto úkoly:

- ženijní průzkum nepřítel a terénu,
- upravuje praporek cestu,
- přemostuje úzké překážky a zřizuje brody přes vodní překážky,
- vytváří průchody v zátarasech a přirozených překážkách,
- podílí se na zřizování průchodů v rozrušeném terénu po účinku jaderných zbraní, odstraňování závalů a požárů, vyprošťování zavalené živé síly

a bojové techniky, budování jednoduchých ženijních zátarasů a krátkých minových polí, na přípravě a ničení cest a objektů na nich.

Pro plnění úkolů je odtarasovací skupina vybavena zpravidla:

- 1 až 2 přepravními prostředky pro přemostování úzkých překážek (mostním tankem, přepravníkem mostu, mostním automobilem),
- až 2 odtarasovacími prostředky ke zřizování průchodů v překážkách a minových polích (tanky s mechanickými odminovači, výbušnými odminovači, raketovým odminovačem),
- motorovou řetězovou pilou,
- do 150 kg trhavin a do 50 ks protitankových min,
- minovými hledačkami, soupravami pomůcek (pro trhání, minování, vytýčování) a ženijním nářadím.

Bez posilových prostředků je každý motostřelecký (tankový) pluk schopen vytvořit 2 odtarasovací skupiny. Podle situace a složitosti terénních podmínek je možné divizi posílit až jedním ženijním praporem od ženijní brigády a tím vytvořit podmínky pro vyčlenění odtarasovacích skupin za každou rotou prvního sledu.

Úprava a údržba cest v horských a zalesněných masívech patří většinou k velmi složitým úkolům ženijního zabezpečení. Rozsah úprav závisí zejména na:

- stavu sítě cest,
- úspěchu při plnění předchozího úkolu ženijního zabezpečení,
- charakteru vodních překážek,
- rozsahu zatarasování a ničení nepřitelem.

V tomto smyslu bude zpravidla úprava cest úzce navazovat na činnost jednotek prvního sledu, které zřizují průchody v zátarasech a přechody přes různé překážky. Způsoby překonávání závalů a obnova poškozených úseků cest závisí na charakteru závalů, způsobu poškození cest, množství sil, prostředků a času. V každém případě budou práce s tím spojené značně rozsáhlejší a složitější než v obvyklých podmínkách.

Pro vytýčení a úpravu cest a objížděk je nutné na každý postupový směr vyčlenit ženijní jednotku zesílenou motostřeleckou jednotkou.

Přesun druhého sledu zajišťuje odřad k zabezpečení pohybu (OZP) pluku nebo divize.

Organizační složení odřadu k zabezpečení pohybu vševojskového svazku [útvary] musí odpovídat úkolu, možnostem, povětrnostním a terénním podmínkám, ve kterých bude působit. Potřebné síly a prostředky se stanoví na základě kalkulací. Při přípravě dvou pochodových os divizního typu se ze ženijní komunikací roty ženijního praporu motostřeleckého (tankového) svazku vytvářejí dva odřady k zabezpečení pohybu svazku, z nichž každý postupuje po jedné pochodové ose.

U odřadu k zabezpečení pohybu svazku, který postupuje po hlavní pochodové ose, se do průzkumné skupiny zpravidla začleňuje polovina ženijního (ženijního průzkumného) družstva a je-li přiděleno, tak i družstvo radiačního

a chemického průzkumu. Do odtarasovací a vytyčovací skupiny se zařazuje jedna ženijní četa bez dvou ženijních družstev, kolový dozer DOK, mostní tank a velitelství roty s terénním automobilem. Do mostní skupiny družstvo mostní čety a přepravník mostu PM-55.

U odřadu k zabezpečení pohybu svazku, který postupuje po druhé pochodové ose, se do průzkumné skupiny začleňuje polovina ženijního průzkumného družstva. U odtarasovací a vytyčovací skupiny půjde o jednu ženijní četu žkr bez dvou ženijních družstev, kolový dozer DOK a mostní tank. Do mostní skupiny se zařazuje mostní četa bez jednoho družstva a přepravník mostu PM-55. Na plukovní pochodové osy se vyčleňuje OZP pluku. Bez posilových prostředků může motostřelecký (tankový) svazek vyčlenit 4 OZP plukovního a 2 OZP divizního typu. V případě posílení ženijního praporu je možné z žkr vytvořit další 2 OZP divizního typu, celkem tedy 8 OZP.

Obtížné průchodné úseky cest charakteristické množstvím zatáček, velkým klesáním a stoupáním je vhodné k udržování určené osy rozdělit na dílčí úseky. Pro každý úsek je nutné vyčlenit síly a prostředky k jejich údržbě, pořádkovou službu a určit velitele úseku.

V zimních podmínkách je třeba jednotky určené k úpravě a údržbě cest doplnit o prostředky pro odstraňování sněhu a podél cest rozmístit skládky popysového materiálu.

Zřizování přepravišť může být ovlivněno charakterem horských vodních překážek, a to:

- omezenými přístupy s příkrými břehy,
- kamenitým a často nerovným dnem,
- výskytem velkých kamenů v korytě řeky,
- častým kolísáním vodní hladiny a větší rychlostí proudu.

V závislosti na tom je nutné volit i vhodný druh přepraviště. Významnou úlohu má přitom včasný a podrobný ženijní průzkum pro zřízení přepraviště. Navazuje zpravidla na předchozí předběžné vyhodnocení vodních překážek s využitím různých vojenskogeografických popisů, leteckých snímků a dodaných údajů od nadřízených štábů.

V každém případě je nutné počítat s tím, že zřizování jakéhokoli druhu přepraviště bude složitější a časově náročnější než v obvyklých podmínkách. K nejobtížnějším úkolům patří zejména úprava břehů pro vjezd a výjezd techniky do vody u plavidlových a brodových přepravišť. To bude vyžadovat ve větším rozsahu využívat trhaviny a různé stroje pro zemní práce. Na brodových přepravištích bude potřeba upravit dno, zejména odstranit velké kameny a zasypat jámy v korytě řeky.

Při budování přívozových a mostových přepravišť z materiálu PMS bude nutné upravit břehy pro spouštění jednotlivých dílů do vody. Omezený přístup k řece a velmi často nevhodné břehy zpravidla neumožní spouštění několika dílů najednou. Je rovněž obtížné hledat i prostory pro soustředění přepravních prostředků před řekou. Někdy se musí ponechat vozidla s PMS i na pochodové ose. Z těchto důvodů se výrazně zvyšuje význam účelného začlenění přepravních prostředků do bojové sestavy jednotek.

Z hlediska organizace násilného přechodu je nutné počítat s tím, že s ohledem na nedostatek přístupů k vodní překážce a vhodných míst pro přepraviště je obtížné organizovat přechod vodní překážky na široké frontě a počet přepravišť na jednotlivých stupních bude zpravidla nižší než v obvyklých podmínkách.

Uvedené zvláštnosti kladou rovněž značné nároky na organizátorskou a řídicí práci velitelů jednotek a štábů a dokonalou vycvičenost ženijních jednotek a řidičů ženijní, přepravní a jiné techniky. Značnou pozornost je nutné rovněž věnovat maskování a ochraně živé síly a techniky při maximálním využití ochranných a maskovacích vlastností terénu. Vlastní zabezpečení přepravy jednotek vyžaduje organizovanou protivzdušnou obranu.

Důležitým úkolem v horském a zalesněném terénu zůstává i těžení a úprava vody. V některých částech může být vody přebytek a v jiných naprostý nedostatek. Vodní stanice bude vhodné zřizovat přímo v sestavě vojsk a k nim zároveň vyčleňovat strážní jednotky k jejich ochraně a střežení.

Významným úkolem bude i ženijní materiální a technické zabezpečení, kdy správná organizace zásadním způsobem ovlivní plnění úkolů ženijního zabezpečení. Zvyšuje se přísun trhavin a důraz bude nutné položit na úpravy a ošetřování ženijní techniky a na zřizování pomocných skládek ženijního materiálu.

V organizaci velení vlastním a přiděleným ženijním jednotkám se uplatní široká decentralizace. Cílem bude zabezpečit jednotlivé směry speciálními ženijními jednotkami, které svou odborností a ženijní technikou přispějí ke splnění plánovaných úkolů ženijního zabezpečení.

Zvláštností vedení bojové činnosti při překonávání horských a lesních masívů ovlivňují i organizaci a způsoby plnění úkolů ženijního zabezpečení. Zvyšuje se rozsah jednotlivých ženijních prací, přičemž využití ženijní techniky je omezeno. Na řízení prací se musí na jednotlivých směrech podílet všechny štáby a náčelníci ženijních služeb podle plánu ženijního zabezpečení. K vedení a zabezpečení bojové činnosti se vytváří více ženijních záloh a speciálních odřadů. Na základě těchto skutečností je nutné v přípravě bojové činnosti učinit podrobné kalkulace a propočty potřeby sil a prostředků a včas zabezpečit potřebné posílení těchto divizí dostatečnými posilovacími prostředky.